

تحلیل چالش ها و راهکارهای بهبود دبیرستان دانشگاه ولایت سرپاز: یک مطالعه موردی

عبدالجلیل شیخ زاده^۱، مینا شیخ زاده^۲

^۱ فرهنگی، آموزش و پرورش، سرپاز، ایران (نویسنده مسئول)

^۲ آموزش دهنده، آموزش و پرورش، مهرستان، ایران

چکیده

این پژوهش با هدف بررسی چالش های پیش روی دبیرستان دانشگاه ولایت سرپاز و ارائه راهکارهای عملی برای بهبود وضعیت آن انجام شده است. دبیرستان دانشگاه ولایت سرپاز به عنوان یک مرکز آموزشی در منطقه محروم، از سال ۱۳۹۴ با هدف شناسایی و پرورش استعدادهای درخشان منطقه تأسیس شده، اما در سال های اخیر با چالش های متعددی مواجه شده است. این مطالعه با استفاده از روش پژوهش کیفی و رویکرد مطالعه موردی انجام شده و داده های آن از طریق مصاحبه با ذینفعان، مشاهده مستقیم و بررسی اسناد و مدارک جمع آوری گردیده است. یافته های پژوهش نشان می دهد که مهم ترین چالش های این مرکز آموزشی در پنج حوزه مالی، تأسیساتی، نیروی انسانی، اداری و ساختاری قابل دسته بندی است. فقدان بودجه پایدار، ضعف زیرساخت ها، تغییرات مکرر مدیریتی، عدم تعریف مشخص وضعیت حقوقی مدرسه و نبود ساختمان مستقل از مهم ترین موانع توسعه این مرکز هستند. بر اساس یافته های پژوهش، راهکارهای پیشنهادی شامل تخصیص سرانه ثابت، ایجاد سامانه نظارتی، تفکیک فضای آموزشی، تثبیت تیم آموزشی، تشکیل شورای نظارتی مشترک و تعریف ماهیت حقوقی مشخص برای مدرسه می باشد. همچنین، برنامه پنج ساله ای برای توسعه مدرسه پیشنهاد شده که شامل ساماندهی مالی و اداری، جذب حداکثری دانش آموز، ارتقای کیفیت آموزشی، توسعه فیزیکی و تبدیل به قطب آموزشی منطقه است. نتایج این مطالعه می تواند به عنوان الگویی برای سایر مدارس مشابه در مناطق محروم مورد استفاده قرار گیرد.

واژه های کلیدی: دبیرستان دانشگاه، مناطق محروم، چالش های آموزشی، راهکارهای بهبود مدرسه، مدیریت مدرسه

مقدمه

تحولات اخیر در نظام آموزشی کشور نشان دهنده اهمیت روزافزون مراکز آموزشی وابسته به دانشگاه ها، به ویژه در مناطق محروم است. این مراکز با هدف شناسایی و پرورش استعداد های درخشان و جلوگیری از مهاجرت تحصیلی دانش آموزان مستعد تأسیس شده اند (وزارت آموزش و پرورش، ۱۴۰۰). دبیرستان دانشگاه ولایت سرپاز به عنوان یکی از این مراکز، از سال ۱۳۹۴ در منطقه محروم سرپاز در استان سیستان و بلوچستان فعالیت خود را آغاز کرده است. این مرکز آموزشی با بهره گیری از ظرفیت های علمی دانشگاه، نقش مهمی در ارتقای سطح آموزشی منطقه ایفا می کند. با وجود پتانسیل های قابل توجه، این دبیرستان در سال های اخیر با چالش های متعددی مواجه شده که کیفیت آموزشی و شرایط رفاهی دانش آموزان را تحت تأثیر قرار داده است.

مطالعات متعددی به بررسی چالش های مدارس در مناطق محروم پرداخته اند. (متولی و بخشی، ۱۴۰۰) در پژوهش خود نشان داده اند که کمبود منابع مالی، ضعف زیرساخت ها و نبود نیروی انسانی متخصص از جمله موانع اصلی توسعه آموزشی در این مناطق است. در این میان، مدارس وابسته به دانشگاه ها به دلیل ماهیت ویژه خود، با چالش های مضاعفی روبرو هستند. تحقیقات انجام شده در سایر مدارس مشابه حاکی از آن است که تعریف ساختار مدیریتی شفاف و تأمین منابع مالی پایدار، مهم ترین عوامل در موفقیت این مراکز محسوب می شوند (ابوی، ۱۴۰۳).

اهمیت این پژوهش از آنجا ناشی می شود که حل مشکلات این مرکز می تواند به عنوان الگویی برای سایر مدارس مشابه در مناطق محروم مورد استفاده قرار گیرد. همچنین، با توجه به نقش مهم این مدرسه در جلوگیری از مهاجرت تحصیلی دانش آموزان مستعد، بهبود وضعیت آن می تواند تأثیر قابل توجهی بر توسعه آموزشی منطقه داشته باشد. مشارکت های مردمی نیز نقش مهمی در توسعه آموزشی دارند و می توانند به عنوان یکی از راهکارهای اصلی برای حل مشکلات مدارس در مناطق محروم مورد توجه قرار گیرند (باشگاه خبرنگاران جوان، بی تا).

این مطالعه با هدف پاسخ به سؤالات زیر انجام شده است:

۱. مهم ترین چالش های پیش روی دبیرستان دانشگاه ولایت سرپاز کدامند؟
۲. چه راهکارهای عملیاتی برای بهبود وضعیت موجود قابل ارائه است؟
۳. چگونه می توان زمینه های لازم برای توسعه پایدار این مرکز آموزشی را فراهم نمود؟

در ادامه، پس از بیان روش شناسی پژوهش، به بررسی وضعیت فعلی دبیرستان دانشگاه ولایت سرپاز، چالش های اصلی آن، اقدامات انجام شده، تحلیل مشکلات و در نهایت ارائه راهکارهای پیشنهادی پرداخته می شود.

روش شناسی پژوهش

این پژوهش با استفاده از روش کیفی و رویکرد مطالعه موردی انجام شده است. مطالعه موردی روشی مناسب برای بررسی عمیق یک پدیده در بستر واقعی آن است و امکان تحلیل جامع مسائل پیچیده را فراهم می کند (کرسول، ۲۰۱۸). دبیرستان دانشگاه ولایت سرپاز به عنوان مورد مطالعه انتخاب شده و تمامی ابعاد چالش ها و مشکلات آن مورد بررسی قرار گرفته است.

جامعه و نمونه پژوهش

جامعه پژوهش شامل کلیه ذینفعان مرتبط با دبیرستان دانشگاه ولایت سرپاز بوده است. نمونه گیری به صورت هدفمند انجام شده و شرکت کنندگان از میان مدیران، معلمان، کارکنان، دانش آموزان و اولیای آنها انتخاب شده اند. همچنین، مسئولان دانشگاه ولایت و اداره آموزش و پرورش منطقه نیز در این پژوهش مشارکت داشته اند.

ابزار گردآوری داده ها

داده های مورد نیاز از طریق سه روش اصلی جمع آوری شده است:

۱. **مصاحبه نیمه ساختاریافته:** با مدیران، معلمان، کارکنان، دانش آموزان و اولیای آنها مصاحبه های عمیق انجام شده است. سؤالات مصاحبه حول محور چالش های موجود، علل آنها و راهکارهای پیشنهادی طراحی شده بود.
۲. **مشاهده مستقیم:** پژوهشگران با حضور در محیط مدرسه، وضعیت فیزیکی، تجهیزات، فرآیندهای آموزشی و اداری را مورد مشاهده قرار داده اند.
۳. **بررسی اسناد و مدارک:** اسناد و گزارش های داخلی مدرسه، مکاتبات اداری، صورتجلسات شوراها و آیین نامه های مرتبط مورد بررسی قرار گرفته است.

روش تجزیه و تحلیل داده ها

داده های جمع آوری شده با استفاده از روش تحلیل مضمون مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته اند. در این روش، ابتدا داده های خام کدگذاری شده، سپس کدها در قالب مضامین فرعی و اصلی دسته بندی شده اند. برای افزایش اعتبار یافته ها، از روش مثلث سازی داده ها استفاده شده است. بدین معنا که داده های حاصل از منابع مختلف (مصاحبه، مشاهده و اسناد) با یکدیگر مقایسه و تطبیق داده شده اند.

ملاحظات اخلاقی

در این پژوهش، ملاحظات اخلاقی از جمله رضایت آگاهانه شرکت کنندگان، حفظ محرمانگی اطلاعات و رعایت امانت در نقل قول ها مورد توجه قرار گرفته است. همچنین، به منظور رعایت اصول اخلاقی، نتایج پژوهش پیش از انتشار با مسئولان مدرسه در میان گذاشته شده است.

یافته های پژوهش

یافته های این پژوهش در پنج بخش اصلی ارائه می شود: وضعیت فعلی دبیرستان، چالش های اصلی، اقدامات انجام شده، تحلیل مشکلات و ریشه یابی آنها.

وضعیت فعلی دبیرستان دانشگاه ولایت سرپاز

دبیرستان دانشگاه ولایت سرپاز در سال ۱۳۹۴ تأسیس شده و در حال حاضر (فروردین ۱۴۰۴) دارای ۲۱ دانش آموز است که ۹ نفر در پایه یازدهم و ۱۲ نفر در پایه دوازدهم مشغول به تحصیل هستند. تنها رشته فعال در این مدرسه، علوم تجربی است و رشته ریاضی و فیزیک علی رغم تعریف شدن، فاقد دانش آموز می باشد. فضای آموزشی مدرسه شامل یک ساختمان دو طبقه با حیاط مشترک با دبیرستان عادی است که مالکیت آن متعلق به مدرسه ابتدایی (کدان) می باشد. از نظر تجهیزات آموزشی، مدرسه دارای ۳ دستگاه ویدیو پروژکتور، ۲ دستگاه رایانه (قدیمی و مستهلک)، تجهیزات پایه برای دفتر مدرسه، کلاس های درس (صندلی سالم به تعداد ۲۵ نفر)، تجهیزات سرمایشی و تخت دو طبقه سالم برای حدود ۳۰ نفر است. کادر اداری و آموزشی مدرسه شامل یک نفر مدیر (فرهنگی مأمور) و دو نفر نیروی شرکتی دانشگاه است که با توجه به حجم فعالیت های آموزشی و اداری، این تعداد نیرو کافی نیست.

چالش های اصلی دبیرستان

بر اساس تحلیل داده های جمع آوری شده، چالش های اصلی دبیرستان دانشگاه ولایت سرپاز در پنج حوزه دسته بندی شده است:

۱. چالش های مالی و بودجه ای

- عدم تخصیص سرانه مشخص: مدرسه فاقد بودجه ثابت ماهانه مطابق با استانداردهای آموزش و پرورش است و کاملاً متکی به کمک های مقطعی دانشگاه و خیرین است که غالباً غیرقابل پیش بینی و ناکافی می باشد.
- پرداخت نامنظم حق الزحمه اساتید: حق الزحمه اساتید با تأخیر طولانی (گاهاً بیش از ۶ ماه) و با مبالغ پایین (میانگین ۶۰۰,۰۰۰ ریال برای هر ساعت) پرداخت می شود. این وضعیت باعث کاهش انگیزه معلمان و عدم تمایل اساتید مجرب به همکاری شده است.
- مسدودی حساب مدرسه: از ابتدای سال تحصیلی، حساب مدرسه مسدود بوده و این مشکل باعث شده کلیه امور مالی از طریق حساب های شخصی مدیر انجام شود که فرآیندهای اداری را پیچیده و غیرشفاف کرده است.
- مشکلات در تأمین مواد غذایی و اقلام ضروری: سیستم تأمین مواد غذایی مدرسه کاملاً وابسته به منابع مالی نامطمئن است، به طوری که در ماه های اخیر، سبد غذایی دانش آموزان به حداقل ها کاهش یافته و وعده های غذایی در روزهای تعطیل قطع شده است.

۲. چالش های تأسیساتی

- خرابی سیستم های گرمایشی و سرمایشی: سیستم های گرمایشی و سرمایشی مدرسه دچار مشکلات جدی هستند که این امر شرایط تحصیل و اقامت دانش آموزان را دشوار کرده است.
- مشکلات تأسیساتی متعدد: خرابی قفل ها، شیرآلات و آبگرمکن ها از جمله مشکلات تأسیساتی مدرسه است.
- عدم نگهداری پیشگیرانه: نبود برنامه منظم برای نگهداری پیشگیرانه تأسیسات، ضمن افزایش هزینه های تعمیرات، عمر مفید تجهیزات را کاهش داده است.

۳. چالش های نیروی انسانی

- نبود تیم آموزشی ثابت: مدرسه با چرخه مداوم تغییرات ساختاری مواجه است. قراردادهای نیروها عموماً یکساله و بدون تضمین تمدید است، پست های مشاوره ای و اداری مدام در حال تغییر هستند و فرآیند جذب نیروی مدرس جدید هر سال حداقل ۲ ماه از زمان آموزشی را هدر می دهد.
- عدم وجود سرپرست و کمک سرپرست در خوابگاه: امور سرپرستی در حال حاضر توسط مدیر انجام می گیرد که با توجه به سایر وظایف مدیریتی، کاهش کیفیت فعالیت های آموزشی را به دنبال داشته است.
- عدم امکان ابلاغ تدریس به معلمان رسمی: به دلیل ماهیت خاص مدرسه، آموزش و پرورش امکان صدور ابلاغ تدریس برای معلمان رسمی را ندارد.
- کمبود انگیزه اساتید: به دلیل پرداخت های نامنظم و مبالغ پایین، بسیاری از اساتید همکاری خود با مدرسه را قطع کرده اند و بیش از ۵۰ درصد مدرسین سال جاری نیز عدم تمایل خود را به همکاری در سال آینده اعلام داشته اند.
- مشکلات سرویس دهی به اساتید غیربومی: عدم اختصاص سرویس ایاب و ذهاب مشخص برای اساتید غیربومی باعث شده جابجایی اساتید در اولویت دوم و سوم قرار گیرد. در سال تحصیلی جاری (۱۴۰۳-۱۴۰۴)، ۳۰ درصد کلاس های درس به دلیل نبود سرویس و همزمان قطعی برق و مشکلات ارتباطی لغو شده اند.

۴. چالش های اداری

- عدم وجود شناسه ملی اختصاصی: برای مدرسه شخصیت حقوقی تعریف نشده است که این امر مشکلات اداری متعددی را به وجود آورده است.
- عدم هماهنگی بین دستگاهی: هماهنگی لازم بین دستگاه های مرتبط برای تقسیم وظایف و قبول مسئولیت بخش هایی از امر آموزش وجود ندارد و در مواردی موانع قانونی نیز مشاهده می شود.
- تمرکزگرایی و کندی فرآیندهای اداری و مالی: به دلیل فاصله زیاد از دانشگاه و بوروکراسی پیچیده، فرآیندهای اداری و مالی با کندی مواجه هستند.
- نبود ساختمان مستقل: ساختمان فعلی متعلق به آموزش ابتدایی روستای کدان است و مدرسه فاقد فضای اختصاصی می باشد.
- ادغام فضای آموزشی و خوابگاهی: در یک ساختمان بودن خوابگاه و محیط آموزشی باعث شده هیچ مرز مشخصی بین فضای آموزشی و زندگی شخصی دانش آموزان وجود نداشته باشد.
- فضای مشترک با مدرسه عادی: به دلیل اشتراک فضا با مدرسه عادی، حریم خصوصی و امنیتی برای دانش آموزان وجود ندارد.

۵. چالش های ساختاری

- ماهیت نامشخص مدرسه: مدرسه وابسته به دانشگاه است اما از حمایت کافی برخوردار نیست و جایگاه آن در نظام آموزشی به درستی تعریف نشده است.
- عدم امکان جذب دانش آموز به صورت رقابتی: مشکلات موجود باعث شده مدرسه نتواند در جذب دانش آموز مستعد موفق باشد. ثبت نامی ها کمتر از حداقل ظرفیت پایه دهم است، خانواده ها به دلیل مشکلات گزارش شده تمایلی به ثبت نام فرزندان شان ندارند و دانش آموزان مستعد منطقه ترجیح می دهند به شهرهای همجوار مهاجرت کنند.

اقدامات انجام شده

- مدیریت جدید مدرسه از آبان ۱۴۰۳ اقداماتی را برای بهبود وضعیت انجام داده است که شامل موارد زیر می باشد:
- برنامه ریزی آموزشی جامع: جذب و تکمیل تیم معلمان متخصص، راه اندازی سیستم آموزش مجازی با استفاده از پلتفرم های برخط (اسکای روم و میت) برای روزهای تعطیل و نبود سرویس جهت جابجایی اساتید غیربومی، برگزاری آزمون های ماهانه برای سنجش پیشرفت تحصیلی دانش آموزان.
- تشکیل شوراهای مشارکتی: شورای مدرسه، انجمن اولیا و مربیان، شورای معلمان و شورای دانش آموزی تشکیل شده است.
- بهبود شرایط خوابگاه و تغذیه: استفاده از ظرفیت خیرین و فرمانداری برای تأمین بخشی از مواد غذایی، افزایش کیفیت وعده های غذایی، نظم دهی به خوابگاه با تدوین آیین نامه انضباطی، برنامه ریزی مطالعه گروهی و فردی در خوابگاه با کمک دانش آموزان.
- حل مشکلات ایاب و ذهاب: هماهنگی با مرکز بهداشت برای استفاده از برخی سرویس ها که در مسیر مأموریت مرکز قرار دارند.
- پیگیری مطالبات مالی: تسویه بخشی از بدهی های مدرسه به اساتید از طریق دانشگاه.
- فعالیت های علمی و فرهنگی: برگزاری کلاس های جبرانی، اعتکاف علمی و مسابقات فرهنگی.
- این اقدامات توانسته رضایت مندی اولیا و دانش آموزان را جلب کند، اما برای تثبیت این بهبودها نیاز به حمایت های بیشتر و حل مشکلات ساختاری وجود دارد.

تحلیل مشکلات و ریشه‌یابی

بررسی مشکلات نشان می‌دهد که چالش‌های مدرسه عمدتاً ریشه در دو عامل اصلی دارد:

۱. عدم حمایت مستمر و سیستماتیک (خلأ اداری-مالی): دانشگاه به عنوان متولی اصلی براساس دلایل و توافقات اولیه در زمان ایجاد مدرسه، حمایت کافی از مدرسه نداشته و از طرفی آموزش و پرورش به دلیل ماهیت مدرسه، امکان حمایت کامل را ندارد. این وضعیت باعث شده مدرسه در یک خلأ اداری-مالی قرار گیرد.
۲. نبود ساختار مدیریتی پایدار: تغییرات مکرر مدیریت، عدم ثبات نیروی انسانی و نبود برنامه بلندمدت باعث شده مشکلات به صورت چرخه‌ای تکرار شوند.

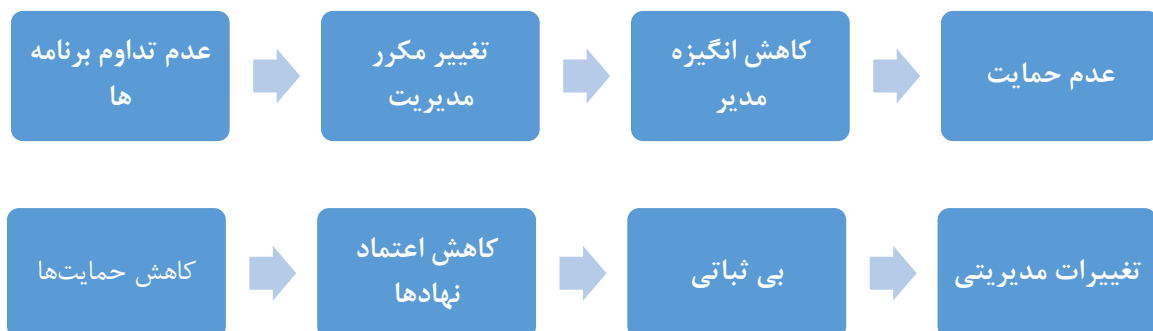
از جمله دلایل تغییرات در بخش مدیریت می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

- ناامیدی از حل مشکلات ساختاری و بهبود رویه‌های مرسوم اداری
- فشارهای مالی و معیشتی
- عدم تحقق وعده‌های گفته شده قبل از قبول مسئولیت
- بلاتکلیفی اداری و مقصر شناخته شدن بدون در نظر گرفتن چالش‌های موجود و وضعیت دانش‌آموزان

این مشکلات پیامدهای منفی متعددی به دنبال داشته است:

- هر مدیر جدید ۳ تا ۴ ماه اول را صرف شناخت مشکلات می‌کند.
- برنامه‌های بلندمدت هرگز اجرایی نمی‌شوند.
- ارتباط با ذینفعان (ولیا، اساتید، دانش‌آموزان) دائماً قطع و وصل می‌شود.
- بدهی‌های معوقه به دلیل عدم پیگیری مستمر انباشته می‌شوند.

تحلیل سیستمی نشان می‌دهد که این دو مشکل اصلی مانند چرخه‌های معیوبی عمل می‌کنند که یکدیگر را تقویت می‌نمایند.

بحث و تحلیل

یافته‌های این پژوهش نشان می‌دهد که دبیرستان دانشگاه ولایت سرباز با چالش‌های متعددی در پنج حوزه مالی، تأسیساتی، نیروی انسانی، اداری و ساختاری مواجه است. در این بخش، به تحلیل این چالش‌ها و ارائه راهکارهای پیشنهادی می‌پردازیم.

تحلیل چالش های مالی و بودجه ای

- مشکلات مالی و بودجه ای یکی از مهم ترین چالش های دبیرستان دانشگاه ولایت سرپاز است. عدم تخصیص سرانه مشخص، پرداخت نامنظم حق الزحمه اساتید، مسدودی حساب مدرسه و مشکلات در تأمین مواد غذایی و اقلام ضروری، همگی نشان دهنده ضعف در نظام مالی و بودجه ای مدرسه است. این یافته ها با نتایج پژوهش (متولی و بخشی، ۱۴۰۰) همخوانی دارد که نشان داده اند کمبود منابع مالی یکی از موانع اصلی توسعه آموزشی در مناطق محروم است.
- برای حل این چالش ها، تخصیص سرانه مشخص و حساب بانکی مستقل، ایجاد سامانه نظارتی برای پیگیری پرداخت های حقوق و بدهی ها، صدور شناسه ملی برای مدرسه و جذب حمایت خیرین پیشنهاد می شود. این راهکارها با یافته های پژوهش (ابوی، ۱۴۰۳) مطابقت دارد که بر نقش مشارکت های مردمی در افزایش بهره وری تأکید کرده است.
- محاسبات انجام شده در این پژوهش نشان می دهد که برای اداره مطلوب مدرسه با ظرفیت ۵۰ دانش آموز (۲۰ نفر پایه دهم، ۲۰ نفر پایه یازدهم و ۱۰ نفر پایه دوازدهم)، بودجه ای معادل ۵۱,۱۹۳,۱۲۰,۰۰۰ ریال در سال نیاز است. این مبلغ شامل هزینه های آموزشی، ایاب و ذهاب اساتید، سرپرستی خوابگاه، کتاب و لوازم تحریر، تغذیه، تعمیرات و نگهداری و سایر هزینه های غیرقابل پیش بینی می باشد.

تحلیل چالش های تأسیساتی

- چالش های تأسیساتی مدرسه شامل خرابی سیستم های گرمایشی و سرمایشی، مشکلات تأسیساتی متعدد و عدم نگهداری پیشگیرانه است. این مشکلات تأثیر منفی بر کیفیت آموزش و شرایط زندگی دانش آموزان دارد. برای بهبود وضعیت تأسیساتی، تفکیک فضای آموزشی، ایجاد ساختمان مستقل و تفکیک شده برای محیط آموزشی، خوابگاه، سالن غذاخوری و آشپزخانه، تعمیر، نگهداری و نوسازی سیستم های گرمایشی و سرمایشی و تأمین و ارتقاء تجهیزات آموزشی پیشنهاد می شود.

تحلیل چالش های نیروی انسانی

- چالش های نیروی انسانی مدرسه شامل نبود تیم آموزشی ثابت، عدم وجود سرپرست و کمک سرپرست در خوابگاه، عدم امکان ابلاغ تدریس به معلمان رسمی، کمبود انگیزه اساتید و مشکلات سرویس دهی به اساتید غیربومی است. این مشکلات باعث کاهش کیفیت آموزشی و عدم ثبات در برنامه های آموزشی شده است.
- برای حل این چالش ها، تثبیت تیم آموزشی از طریق استخدام کارکنان ثابت با قراردادهای بلندمدت، به کارگیری سرپرست و کمک سرپرست برای خوابگاه، بهبود سرویس دهی به اساتید و استفاده از روش های نوین آموزشی (از راه دور) پیشنهاد می شود. استفاده از آموزش مجازی برای برخی دروس می تواند راهکاری مؤثر برای غلبه بر مشکلات جابجایی اساتید باشد.

تحلیل چالش های اداری

- چالش های اداری مدرسه شامل عدم وجود شناسه ملی اختصاصی، عدم هماهنگی بین دستگاهی، تمرکزگرایی و کندی فرآیندهای اداری و مالی، نبود ساختمان مستقل، ادغام فضای آموزشی و خوابگاهی و فضای مشترک با مدرسه عادی است. این مشکلات باعث پیچیدگی و ناکارآمدی در مدیریت مدرسه شده است.
- برای بهبود فرآیندهای اداری، تشکیل شورای نظارتی مشترک با حضور نمایندگان دانشگاه، آموزش و پرورش و مدیر مدرسه و بازنگری و بهبود گردش کار برای تسریع در فرآیندهای اداری و خرید اقلام ضروری پیشنهاد می شود.

تحلیل چالش های ساختاری

- چالش های ساختاری مدرسه شامل ماهیت نامشخص مدرسه و عدم امکان جذب دانش آموز به صورت رقابتی است. این مشکلات ریشه در عدم تعریف دقیق جایگاه مدرسه در نظام آموزشی کشور دارد.
- برای تغییر ساختار مدیریتی، تعریف ماهیت حقوقی مشخص برای مدرسه، بررسی امکان انتقال مدرسه به آموزش و پرورش (در صورت عدم اجرای موارد ضروری و انجام تعهدات) و تدوین برنامه بلندمدت برای توسعه مدرسه پیشنهاد می شود.

راهکارهای پیشنهادی

بر اساس تحلیل چالش های موجود، راهکارهای پیشنهادی برای بهبود وضعیت دبیرستان دانشگاه ولایت سرپاز به شرح زیر ارائه می شود:

۱. حمایت مالی و بودجه ای

- تخصیص سرانه مشخص و حساب بانکی مستقل
- ایجاد سامانه نظارتی برای پیگیری پرداخت های حقوق و بدهی ها
- صدور شناسه ملی برای مدرسه
- جذب حمایت خیرین از طریق ایجاد ساز و کار نظام مند

۲. بهبود تأسیسات و زیرساخت ها

- تفکیک فضای آموزشی و اختصاص ساختمان مستقل به مدرسه
- ایجاد ساختمان مستقل و تفکیک شده برای محیط آموزشی، خوابگاه، سالن غذاخوری و آشپزخانه
- تعمیر، نگهداری و نوسازی سیستم های گرمایشی و سرمایشی
- تأمین و ارتقاء تجهیزات آموزشی

۳. مدیریت نیروی انسانی

- تثبیت تیم آموزشی از طریق استخدام کارکنان ثابت با قراردادهای بلندمدت
- به کارگیری سرپرست و کمک سرپرست برای خوابگاه
- بهبود سرویس دهی به اساتید
- استفاده از روش های نوین آموزشی (از راه دور)

۴. بهبود فرآیندهای اداری

- تشکیل شورای نظارتی مشترک با حضور نمایندگان دانشگاه، آموزش و پرورش و مدیر مدرسه
- بازنگری و بهبود گردش کار برای تسریع در فرآیندهای اداری و خرید اقلام ضروری

۵. تغییر ساختار مدیریتی

- تعریف ماهیت حقوقی مشخص برای مدرسه
- بررسی امکان انتقال مدرسه به آموزش و پرورش (در صورت عدم اجرای موارد ضروری و انجام تعهدات)
- تدوین برنامه بلندمدت برای توسعه مدرسه

برنامه پنج ساله توسعه مدرسه

برای توسعه پایدار مدرسه، برنامه پنج ساله‌ای پیشنهاد می‌شود که شامل مراحل زیر است:

- سال اول: ساماندهی مالی و اداری (جایگزینی با مدرسه دولتی شاخص یا تقسیم‌بندی وظایف بین نهادهای متولی، ناظر و حمایت کننده)
- سال دوم: جذب حداکثری دانش‌آموز
- سال سوم: ارتقای کیفیت آموزشی
- سال چهارم: توسعه فیزیکی
- سال پنجم: تبدیل به قطب آموزشی منطقه

اجرای این برنامه مستلزم همکاری و هماهنگی بین تمامی ذینفعان از جمله دانشگاه، آموزش و پرورش، فرمانداری، خیرین و اولیای دانش‌آموزان است.

نتیجه‌گیری

این پژوهش با هدف بررسی چالش‌های پیش روی دبیرستان دانشگاه ولایت سرباز و ارائه راهکارهای عملی برای بهبود وضعیت آن انجام شد. یافته‌های پژوهش نشان داد که این مرکز آموزشی با چالش‌های متعددی در پنج حوزه مالی، تأسیساتی، نیروی انسانی، اداری و ساختاری مواجه است. تحلیل سیستمی مشکلات نشان داد که این چالش‌ها عمدتاً ریشه در دو عامل اصلی دارند: عدم حمایت مستمر و سیستماتیک (خلأ اداری-مالی) و نبود ساختار مدیریتی پایدار.

دبیرستان دانشگاه ولایت سرباز با وجود پتانسیل‌های بالا، سال‌هاست در چرخه‌ای از مشکلات ساختاری و مدیریتی گرفتار شده است. راه‌حل‌های مقطعی و مسکن‌گونه نتوانسته‌اند تغییرات پایدار ایجاد کنند. آنچه اکنون نیاز است، یک بازنگری اساسی در ساختار مدیریتی و حمایتی مدرسه است.

بر اساس یافته‌های این پژوهش، راهکارهای پیشنهادی برای بهبود وضعیت مدرسه در پنج حوزه ارائه شد: حمایت مالی و بودجه‌ای، بهبود تأسیسات و زیرساخت‌ها، مدیریت نیروی انسانی، بهبود فرآیندهای اداری و تغییر ساختار مدیریتی. همچنین، برنامه پنج ساله‌ای برای توسعه مدرسه پیشنهاد شد که شامل ساماندهی مالی و اداری، جذب حداکثری دانش‌آموز، ارتقای کیفیت آموزشی، توسعه فیزیکی و تبدیل به قطب آموزشی منطقه است.

پیشنهاد می‌شود در گام اول، با تشکیل شورای نظارتی مشترک و تخصیص بودجه پایدار، مشکلات فوری برطرف شوند. در گام بعدی، با بررسی امکان انتقال مدرسه به آموزش و پرورش یا تعریف دقیق‌تر نقش دانشگاه، ساختار مدیریتی مدرسه ساماندهی شود. اجرای این راهکارها می‌تواند دبیرستان دانشگاه ولایت سرباز را به قطب آموزشی منطقه تبدیل کند و از مهاجرت دانش‌آموزان مستعد جلوگیری نماید.

توصیه‌های کلیدی این پژوهش عبارتند از:

۱. حل تعارضات ساختاری: باید به صورت ریشه‌ای ماهیت حقوقی مدرسه مشخص شود و وظایف بین متولیان تقسیم شود.
۲. مدیریت یکپارچه: ایجاد سیستم مدیریتی منسجم با اختیارات کافی و تیم متخصص دائمی ضروری است.
۳. تخصیص منابع مالی: ایجاد راهکارهای بهینه جهت تأمین منابع مالی مشخص و ضروری.
۴. جلب مشارکت‌ها: استفاده از تمام ظرفیت‌های محلی و ملی.

تضمین ثبات مالی، نیروی انسانی متعهد و مدیریت کارآمد سه رکن اصلی برای تحول این مرکز آموزشی هستند که با عزم جدی تمام نهادهای مرتبط قابل دستیابی است.

این مطالعه می تواند به عنوان الگویی برای سایر مدارس مشابه در مناطق محروم مورد استفاده قرار گیرد. پیشنهاد می شود در مطالعات آینده، تأثیر اجرای راهکارهای پیشنهادی بر شاخص های آموزشی مورد بررسی قرار گیرد. همچنین، مطالعه تطبیقی بین مدارس وابسته به دانشگاه در مناطق مختلف کشور می تواند به شناسایی الگوهای موفق و قابل تعمیم کمک کند.

منابع

- وزارت آموزش و پرورش. (۱۴۰۰). آیین نامه اجرایی مدارس. مصوب ۱۴۰۰.
- متولی، ص.، و بخشی، ا. (۱۴۰۰). نقش فضای مجازی در افزایش آگاهی بخشی به شهروندان در جهت توسعه پایدار با تاکید بر مشارکت مردمی. مقاله کنفرانسی.
- ابوی، ج. (۱۴۰۳، ۳ اردیبهشت). نقش مشارکت های مردمی در افزایش بهره وری و جهش تولید.
- باشگاه خبرنگاران جوان. (بی تا). پویش «آجر به آجر» مشارکت عمومی در نوسازی مدارس سمنان را افزایش می دهد.
- کرسول، ج. (۲۰۱۸). روش های پژوهش کیفی. (ترجمه حسن دانایی فرد و حسین کاظمی، ۱۳۹۹). انتشارات صفار.
- رضایی، م. (۱۳۹۸). چالش های آموزشی در مناطق محروم: مطالعه موردی استان سیستان و بلوچستان. فصلنامه مطالعات آموزشی، ۱۲(۳)، ۴۵-۶۲.
- محمدی، ع. (۱۴۰۱). بررسی تأثیر مدیریت مشارکتی بر کیفیت آموزشی مدارس مناطق محروم. پژوهش های مدیریت آموزشی، ۹(۲)، ۷۸-۹۵.
- نوروزی، س.، و کریمی، ف. (۱۴۰۲). راهکارهای توسعه پایدار آموزشی در مناطق محروم ایران. فصلنامه نوآوری های آموزشی، ۱۵(۱)، ۱۱۲-۱۳۰.
- دبیرستان دانشگاه ولایت سرباز. (۱۴۰۴، فروردین). دبیرستان دانشگاه ولایت سرباز نگرینی نیازمند صیقل. گزارش داخلی مدرسه.
- سازمان مدارس و مراکز غیردولتی و توسعه مشارکت های مردمی. (بی تا). سامانه مشارکت ها فرهنگ و توسعه مشارکت های مردمی در آموزش و پرورش. (۱۳۹۷). مقاله کنفرانسی.
- مجلس شورای اسلامی. (بی تا). قانون تشکیل شوراهای آموزش و پرورش در استان ها، شهرستان ها و مناطق کشور.
- مکاتبات رسمی اولیا و مدیر مدرسه با مسئولان. (۱۴۰۳-۱۴۰۴). مکاتبات اداری.